

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

8

Številka: 103-01/13-2/ EPA 1200-VI
Ljubljana, 26. 6. 2013

Predlog

Državni svet Republike Slovenije je na 9. seji 3. 7. 2013, na podlagi druge alineje prvega odstavka 97. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/2000, 24/03, 69/04 in 68/06) sprejel naslednje

M N E N J E

k Poročilu o delu Inšpektorata Republike Slovenije za delo za leto 2012

Državni svet **se je seznanil** s Poročilom o delu Inšpektorata Republike Slovenije za delo za leto 2012, ki ga je na podlagi tretjega odstavka 5. člena Zakona o inšpekciji dela v obravnavo Državnemu zboru poslala Vlada Republike Slovenije.

Državni svet na podlagi seznanitve s ključnimi poudarki iz poročila Inšpektorata Republike Slovenije za delo (v nadaljevanju: IRSD) za leto 2012 ugotavlja, da se kritična področja kršitev (kršitve v zvezi s plačilom za delo; zaposlovanje na črno; nepravilnosti pri posredovanju dela preko agencij; nepravilnosti pri usposabljanju delavcev za varno delo preko pooblaščenih organizacij; negativen vpliv psihosocialnih dejavnikov na zdravje zaposlenih itd.) skozi leta ponavljajo, hkrati pa se odpirajo nekatera nova področja (npr. zaostanki s plačili za delo v javnem sektorju).

V zvezi s kršitvami plačila za delo je Državni svet že ob obravnavi poročila IRSD za leto 2011 na 4. seji 27. 2. 2013 predlagal zakonsko opredelitev plačilne liste kot izvršilnega naslova, s čimer bi slednja predstavljala neposredno podlago za takojšnjo reakcijo tako delavcev kot tudi nadzornih organov. Državni svet ugotavlja, da je bil omenjeni predlog, na katerega je opozarjalo več zainteresiranih strani, upoštevan ter da je sedaj uzakonjen, in sicer v 135. členu novega Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/13; ZDR-1. Državni svet upa, da bo ukrep dejansko deloval in izboljšal možnosti zaposlenih za pravočasno izterjavo zapadlih obveznosti iz naslova plačil za delo.

V zvezi s kršitvami delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu Državni svet podpira namere IRSD, da se poleg krepitve nadzorne funkcije vseskozi krepijo aktivnosti preventivne narave.

Državni svet ponovno izpostavlja področje poklicnih bolezni, ki še vedno ostaja nesistemske urejeno, na kar sta že ob obravnavi poročila IRSD za leto 2011 opozorila tako Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide kot tudi Državni svet. Takrat je omenjena pristojna komisija na podlagi posebnega sklepa na Ministrstvo za zdravje naslovila pobudo, da naj medresorska delovna skupina, ustanovljena leta 2011 z namenom ureditve področja poklicnih bolezni, čim prej nadaljuje svoje delo. Komisija in Državni svet s strani Ministrstva za zdravje nista prejela nobene povratne informacije, sta pa bila ob obravnavi poročila IRSD za leto 2012 seznanjena, da naj bi bili potrebni podzakonski akti že pripravljeni do te mere, da bi se jih lahko posredovalo v ponovno presojo socialnim partnerjem ter se jih nato tudi sprejelo in uveljavilo.

Glede na to, da so bile s sprejetjem Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 96/12 in 39/13); ZPIZ-2) pristojnosti za to področje dodeljene ministru, pristojnemu za zdravje, (68. člen ZPIZ-2) ter da so bile ustrezno odpravljene ovire v obliki neustreznih pravnih podlag za ureditev postopka ugotavljanja in verifikacije poklicnih bolezni (pomanjkljiva ureditev 65. člena ZPIZ-1), ni razloga, da se področje ne bi dokončno uredilo. Zato **Državni svet ponovno poziva ministra za zdravje, da pospeši aktivnosti na področju urejanja poklicnih bolezni ter sprejme potreben podzakonski akt, v skladu z njegovimi pristojnostmi, ki izhajajo iz 68. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 96/12 in 39/13).** Navedeni 68. člen ZPIZ-2 namreč govori o tem, da poklicne bolezni in dela, na katerih se pojavljajo te bolezni, pogoje, ob katerih se štejejo za poklicne bolezni, in postopek ugotavljanja, potrjevanja in prijavljanja poklicnih bolezni določi minister, pristojen za zdravje. Pri tem naj se ne čaka na iztek postavljenega skrajnega roka iz 424. člena istega zakona (12 mesecev od uveljavitve zakona), ker gre za področje, ki je že predolgo neurejeno.

Državni svet ponovno opozarja na negativne posledice pospešenega uvajanja deregulacije v okviru posameznih dejavnosti in poklicev, posebej v obrtni dejavnosti (zlatarstvo, urarstvo, mizarstvo itd.), v povezavi z enostavnimi postopki za izvajanje te dejavnosti v Sloveniji, ki se kažejo v povečanju obsega dela na črno in zniževanju standardov zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri delodajalcih, ki svoje delo opravljajo na podlagi neloyalne konkurence. Negativne posledice tovrstnih dejanj namreč občutijo ostali gospodarski subjekti, ki jih delovanje v skladu z zakonodajo postavlja v neenakovreden in bistveno slabši konkurenčni položaj. V zvezi z omenjeno problematiko, ki dejansko povezuje dva velika problema – delo in zaposlovanje na črno - je Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide že ob obravnavi poročila IRSD za leto 2011 na IRSD naslovila vprašanja v zvezi z nadzorom nad tujimi subjekti, ki občasno delujejo na področju Slovenije, in podatki o tovrstnem nadzoru, v zvezi z nadzorom nad verižnim in navzkrižnim lastništvom podjetij s strani fizičnih oseb, ki mirujejo (ne poslujejo, nimajo nobenega zaposlenega, ustvarjajo pa nek dohodek).

Iz odgovorov IRSD, ki jih je komisija prejela 26. 2. 2013 in s katerimi se je seznanil tudi Državni svet na 4. seji 27. 2. 2013, izhaja, da je sicer IRSD v zvezi s tujimi delodajalci pristojen za inšpekcijsko nadzorstvo nad tujimi delavci in lahko ukrepa tako v pravnem kot prekrškovnem postopku (obseg je odvisen od materialnega predpisa in posledično zavezanosti tujega delodajalca do sledenja slovenske delovnopravne zakonodaje), a da so pri tem njihove pristojnosti omejene, zlasti kar se tiče t.i. mirujočih družb (če ni zaposlenih, ni delovnega razmerja in posledično ni podlage za delovnopравни nadzor in edina možnost je nadzor zaposlovanja na črno, kar pa je izvedbeno zelo zahtevno).

Državni svet ugotavlja, da je nadzorni sistem v državni trenutno urejen tako, da so nadzorstvena pooblastila na več področjih neracionalno razpršena med več nadzornih organov (npr. na področju dela na črno ima IRSD pristojnost nadzirati zgolj kršitve delovnopravne zakonodaje v primeru zaposlovanja na črno, medtem ko sam obstoj in delovanje takšnih podjetij spada pod nadzor Tržnega inšpektorata Republike Slovenije – končni rezultat je nepopoln nadzor, ki še vedno dopušča ostre kršitve zakonodaje). Državni svet zato predlaga, da se razmisli o reorganizaciji nadzorstvenega sistema v državi na podlagi združevanja pristojnosti na področjih, kjer je to možno izvesti. To ne bi pomenilo samo racionalizacije sistema, ampak tudi razbremenitev in lažje delo posameznih nadzornih organov, ki so sedaj na nekaterih področjih močno odvisni od informacij ostalih nadzornih organov ter njihovega medsebojnega sodelovanja in obveščanja. Zaradi slednjega Državni svet podpira prizadevanja glavne republiške inšpektorice za delo po optimizaciji izvajanja inšpekcijske dejavnosti in poziva vse pristojne državne organe k okrepitvi njihovega medsebojnega sodelovanja in čim bolj ažurne izmenjave informacij, ki lahko pripomorejo k preprečevanju in odpravljanju kršitev.

Državni svet podpira izkazano namero okrepitve sodelovanja med IRSD in Trgovinsko zbornico Slovenije na področju izobraževanja, s poudarkom na čim bolj kakovostnem informiranju in izobraževanju članov zbornice glede področij v pristojnosti IRSD. Tovrstna sodelovanja lahko po mnenju Državnega sveta prinesejo pozitivne učinke (višja stopnja informiranosti izvajalcev ukrepov, okrepljena preventiva v smislu pravočasnega preprečevanja kršitev iz naslova dela, delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu, razbremenitev IRSD itd.). Državni svet hkrati predlaga okrepitev sodelovanja IRSD z vsemi drugimi zbornicami in ostalimi reprezentativnimi organi zasebnega in javnega sektorja.

Državni svet je bil seznanjen tudi z namero pristojnega ministrstva in IRSD o okrepitvi vključevanja sindikatov v aktivnosti za reševanje konkretnih primerov kršenja temeljnih pravic delavcev pred obravnavo in ukrepanjem. Državni svet idejo čimprejšnjega razreševanja konfliktnih situacij in preprečevanje kršitev na način intenzivnega iskanja rešitev v dogovoru med socialnimi partnerji na ravni podjetij, torej pred vključevanjem nadzorstvenih organov, podpira, a pri tem opozarja na nujnost zagotovitve sledenja načelu uravnoteženosti, kar se tiče pristojnosti, pravic in dolžnosti delodajalske in delojemalske strani v takšnih primerih.

Državni svet podpira napore IRSD za izboljšanje stanja na vseh področjih njihovega dela, pri čemer je bil seznanjen s kadrovske šibitvami IRSD, ki so zlasti posledica upokojevanja brez nadomeščanja z novimi kadri, kar je ob vsakokratnem večanju obsega pristojnosti organa lahko velika ovira za njegovo učinkovito delo. Državni svet pri tem ugotavlja, da gre za velike razlike med potrebami in dejanskimi zmožnostmi, zato bi bilo nujno razmisliti o kadrovske okrepitvah inšpektorata, hkrati pa mu zagotoviti ustrezne zakonodajne pristojnosti in samo zakonodajo, iz katere izhajajo njegove pristojnosti, bolj sistematično urediti. Pri tem velja opozoriti zlasti na pogosto prenормiranost posameznih področij, ki delo IRSD še dodatno ovira. Državni svet hkrati predlaga, da bi bilo smiselno preučiti tudi možnosti za notranjo reorganizacijo IRSD (združevanje posameznih območnih uradov oziroma pisarn IRSD na posameznih geografskih področjih, kjer bi analize pokazale, da je to utemeljeno).

Državni svet podpira in spodbuja usmerjanje povečane pozornosti in naporov pri delu inšpektorata na področja, ki so kritična. Da ne bi prihajalo do situacij, ko bi se zaradi velikega števila prijav inšpektorat ukvarjal pretežno z manjšimi kršitvami, medtem ko bi večje kršitve zaradi preobremenjenosti inšpektorata ostale nerešene.

Glede zadev, v zvezi s katerimi so zoper kršitelje podane prijave kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, Državni svet opozarja na vpliv neučinkovitih ali neuspešnih sodnih epilogov na učinkovitost nadzorne funkcije. Slednjo IRSD tudi težko ugotavlja, ker s strani sodišč in tožilcev ne dobi ustreznih povratnih informacij o poteku in odločitvah v okviru posameznih kazenskih postopkov.

Državni svet upa, da bo napovedani novi Zakon o inšpekciji dela prinesel prave rešitve ter da bodo pri vsebini predloga zakona upoštevani tudi predlogi za spremembe s strani IRSD, torej ugotovitve in rešitve, ki izhajajo iz prakse. Državni svet se bo v obravnavo omenjenega zakona aktivno vključil.

Državni svet je bil seznanjen s posebnim sklepom Komisije za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide v zvezi z urejanjem področja poklicnih bolezni in ga povzema. Sklep se glasi:

Državni svet poziva ministra za zdravje, da z namenom čimprejšnje celovite ureditve področja poklicnih bolezni nemudoma sproži postopek sprejema zakonsko predvidenega podzakonskega akta v skladu z njegovimi pristojnostmi iz 68. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 96/12 in 39/13) in ne glede na postavljen skrajni rok iz 424. člena istega zakona.

* * *

Za poročevalca je bil določen predsednik Komisije za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide mag. Peter Požun.

* * *

Predlog mnenja je pripravljen na podlagi poročila Komisije za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide.

V vednost:

- Vlada Republike Slovenije
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
- Ministrstvo za zdravje
- Inšpektorat Republike Slovenije za delo